

Potatisen kupas på gammalt mane.

Foto: Lars-Erik Klocka

Några synpunkter på Solleröns jordbruk

När man under växtodlingsperioden besöker Sollerön får man onekligen några rader ur sin barndoms geografibok i tankarna. Där stod om Blekinge att det var Sveriges trädgård, Sollerön är kanske något av Dalarnas trädgård. Att ge ett sådant omdöme om en plats, som ligger så pass långt norrut i länet kan kanske förvåna. Det borde möjligen finnas andra delar av vårt län, som ur geografisk synpunkt mera skulle kunna motsvara en sådan benämning, men vid besök på Sollerön en sensomardag slås man onekligen av dess goda möjligheter till odlingar av olika produkter. Detta konstaterande är dock inte enbart en lös okulär uppskattning, några fakta är att jorden är lämpad för trädgårdsodlingar och en intensiv växtodling. Läget är relativt samlat, bruksområdet är koncentrerat till en ö med bra klimat, jordarna ger utmärkta växtbetingelser. Till detta kommer att Solleröns lantbrukare utgör en skicklig yrkeskår, som med traditionen som bakgrund tillägnat sig ett stort kunnande om dagens resurser och teknik.

Jordar och klimat

Sollerön har övervägande moränjordar men det finns även såväl mullrika jordar som sandjordar, och stenförekomsten är på sina håll rätt riklig och kan där också utgöra vissa hinder i brukningen, när däremot andra delar av öns åkermark är så helt befriad från sten. Sammantaget kan dock konstateras, att Solleröns jordar är lättbrukade och lättskötta.

Siljan sätter sin prägel på Solleröns klimat. Den gör att våren inte kommer så snabbt, det är risk för frostnätter en bra bit in på våren, men genom den genomsläppliga och fina jorden kan man dock komma igång med jordbruket relativt snabbt. På hösten ger Siljan ifrån sig värme och garanterar att nattfrosten inte kommer alltför snabbt. Detta gör att många grödor då tar igen vad man förlorar på våren. Vårarna är torra och regnskyarna hittar inte in till ön i någon större utsträckning förrän man kommit en bit in i augusti. Ett normalt brukningsår är dock nederbörden tillräcklig för att skapa gynnsamma växtbetingelser.

Animalieproduktionen

Den dominerande produktionen bland Solleröns jordbrukare är djurskötsel och mjölkproduktion. Det har dock skett stora förändringar i animalieproduktionen. Vid jämförelse av antalet mjölkkor 1961 och 1976 har antalet mjölkkor minskat med nära 300 st och uppgick i början av 1977 till cirka 100. Ser man till hela antalet nötkreatur och även räknar med kalvar och ungdjur har antalet nöt minskat med hälften under samma jämförelseperiod och uppgår nu till cirka 300. Någon större "svinaktighet" har aldrig funnits på Sollerön. Den redovisade statistiken anger att 1961 fanns det ett 50-tal slaktsvin. Femton år senare visar motsvarande siffra att endast några enstaka hushållssvin fanns på Sollerön. Fåren däremot har fördubblats, och antalet djur var enligt de senaste redovisade siffrorna 80.

Växtodlingen

När man ser på de grödor som odlas, får man belägg för vad som tidigare anförts, nämligen att Sollerön har goda odlingsbetingelser. Höstvete odlas på 14 ha, t. o. m. 1 ha vårvete har redovisats i statistiken. Någon

råg finns inte upptagen. Arealen odlat korn har under den nu aktuella 15-årsperioden nästan fördubblats och uppgår till 130 ha. Havren däremot har gått motsvarande kräftgång och är nere i 40 ha. Utvecklingen för korn och havre följer därmed samma trend som länet i övrigt visar.

I analogi med den minskade djurhållningen har också slåttervallen gått tillbaka. Den är nu endast hälften så stor mot vad den var 1961. Den samlade arealen slätter- och betesvall uppgick till 220 ha.

Potatisodlingen har aldrig varit någon större gröda på ön trots goda odlingsbetingelser. Den senast redovisade arealen var endast 13 ha. I statistiken finns också upptaget 4 ha, som kan hänföras till fältmässig odling av köksväxter. Det borde med hänsyn till odlingsbetingelserna finnas möjlighet att öka arealen av såväl potatis som frukt- och bärodlingar. Som ett bevis för de gynnsamma odlingsbetingelserna har det från trädgårdsodlare framförts att man på ön kan odla äppelsorter, som normalt inte skulle passa men som de flesta bär fullgod frukt. En ökning av den fältmässiga odlingen av bär och köksväxter skulle alltså vara möjlig. Innan detta kommer till stånd bör dock frågan om lagring, distribution och försäljning tas upp. Intresserade odlare borde här gå samman för att bilda någon form av odlarförening, varefter man kan hoppas att välvilliga kommunalmän kan ordna med ett industrihus för lagring, paketering och försäljning.

Lantbrukens struktur

Av den utnyttjade åkerarealen är c:a 30 % arrenderad mark. Man ligger där något lägre än för länet i övrigt. Det har dock skett en markant ökning av den arrenderade marken jämfört med 1961, då motsvarande procenttal var 12.

Den arrenderade markens ökning pekar ju på att brukningsenheterna blivit större, det har skett en anpassning till den moderna tekniken, som ju medger och även behöver större arealer. Övergången till större jordbruk bevisas också av att det 1961 fanns 94 jordbruk i storleksordningen 2—5 ha. Dessa har 1976 minskat till 45. I storleksordningen 5—10 ha var motsvarande siffror 31 och 23. Gårdarnas storlek och ökning blir mer markant om man jämför siffrorna i storleksgruppen 10—20 ha. 1961 fanns där endast ett jordbruk, 15 år senare fanns det 3 jordbruk. Vid den senaste gjorda statistiksammanställningen framgår också att i

storleksordningen 30—50 ha fanns 2 företag och av lantbruk över 50 ha fanns 1 st. Storleksrationaliseringen har alltså också fortgått på Sollerön som i stort sett på övriga platser i länet.

Allmänna synpunkter

Sollerön har en jordbrukarkår, som intresserat och aktivt tar del i jordbrukets föreningsverksamhet. De är flitiga deltagare i studiecirklar och kursdagar, man har en klar ambition att föra sitt företag framåt så att det kan ge en acceptabel bärgning. Från kommunala myndigheter har man visat förståelse för jordbruket inom kommunen, då man tillsammans med Orsa kommun delar en produktionsrådgivare med uppgift att ge råd och hjälp till lantbrukare inom kommunen. Även Solleröns jordägare satsar pengar till avlöning av produktionsrådgivaren.

Framtidsbilden för lantbruket på Sollerön kan alltså tecknas ljusare än för andra delar av länet. Säkert är det något som bör glädja alla vänner av Sollerön, såväl den fasta befolkningen som de många som besöker ön för miljöbyte och rekreation. Ett väl utpräglat och aktivt jordbruk, byggt på modern teknik med en varlig anpassning till bygdens tradition och kultur, bibehåller den öppna och leende landskapsbilden, och utgör en garanti för odlingslandskapet och därmed den kanske värdefullaste tillgången för alla älskare av Sollerön, dess natur och miljö.

Lars-Erik Larsson

Direktör för Kopparbergs Läns
Hushållningssällskap